

Η ΙΣΤΟΡΙΑ - ΤΑ ΑΝΕΚΔΟΤΑ
ΚΑΙ Η ΔΙΑΘΗΚΗ
ΤΟΥ
ΕΚΛΙΠΟΝΤΟΣ
ΕΛΕΥΘΕΡΙΟΥ ΒΕΝΙΖΕΛΟΥ

ΑΝΘ ΣΧΩΜΕΝ ΤΑΣ ΚΑΡΔΙΑΣ

ΠΡΟ ΤΟΥ ΦΕΡΕΤΡΟΥ ΤΟΥ

Ὁ Ἐλευθέριος Βενιζέλος ἐξέλιπε. Ὁ μεγαλύτερος πολιτικός νοῦς ποῦ ἐγνώρισεν ἡ Ἑλλάς, ἀπὸ τῆς ἀπελευθερώσεως τῆς καὶ ἐντεῦθεν, ὁ σαρκώσας εἰς πραγματικότητα τὰ ὑψηλέστερα ὄνειρα τῆς φυλῆς μας καὶ κατευθύνας τὰς τύχας τῆς πατρίδος μας ἐπὶ μίαν ὄλην εἰκοσιπενταετίαν ὅσον οὐδεὶς ἄλλος πολιτικός ἔσβυσε διὰ παντός εἰς τὴν ξένην, μὲ τὴν πικρίαν εἰς τὴν ψυχὴν, οὐ παρεγγωρίσθη ἀπὸ ἓνα μεγάλο μέρος τοῦ λαοῦ, διὰ τὸ καλὸν τοῦ ὁποίου τόσον ἐμόχθησε. Ἔσβυσε, καθ' ἃς στιγμὰς ὁ κίνδυνος μιᾶς νέας παγκοσμίου συρράξεως, καθίστα τὴν ὑπαρξίν του περισσότερον, ἴσως, ἢ ἄλλυτε πολύτιμον διὰ τὴν Ἑλλάδα. Διότι ἀσχέντως πρὸς πᾶσαν, εἴτε ἐκ πλάνης, εἴτε ἐκ προθέσεως, ἄρνησιν τῶν πολιτικῶν ἀρετῶν του, παρ' ἑνὸς μεγάλου μέρους τοῦ λαοῦ, εἶναι ἐκτὸς πάσης ἀμφισβητήσεως ἡ διορατικότης καὶ ἡ διπλωματικὴ ὀξύνουια τοῦ ἐκλιπόντος πολιτικοῦ. Εἶθε ὄθεν ὁ θάνατός του νὰ μὴ ἔχη σοβαρὰν ἐπίδρασιν ἐπὶ τῶν τυχῶν τῆς πατρίδος. Εἶθε, ἀκόμη, ἡ ἀντίθεσις ποῦ ἐδημιούργησε μεταξὺ τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ, ἡ ἰσχυρὰ προσωπικότης του, νὰ ἐκλείψῃ μὲ τὸν ἀδόκητον θάνατόν του καὶ ἠνωμένοι πλέον ὅλοι νὰ στρέψωμεν τὰς προσπάθειάς μας πρὸς ἐπιτυχῆ ἀντιμετώπισιν τῆς ἐπερχομένης θυέλλης.

Γ. Θ. ΚΑΝΔΗΛΑΤΤΗΣ
ΚΑΝΙΣ

Βιβλιοθήκη
Καρ. Σ. Καυκάσιου - 12 αίεας
Διδασκαλίας - Συνομοσπονδία
Εξ Αρχειοφυλάκειας του Πάριου -
27-7-1949

Κριτική
Μαίης...

ΕΛΕΥΘΕΡΙΟΣ ΒΕΝΙΖΕΛΟΣ

Ο ΜΕΓΑΛΥΤΕΡΟΣ ΠΟΛΙΤΙΚΟΣ ΤΟΥ ΑΙΩΝΟΣ

Η ΓΕΝΝΗΣΙΣ ΤΟΥ - Η ΠΑΙΔΙΚΗ ΗΛΙΚΙΑ ΤΟΥ Η ΠΡΩΤΗ ΑΝΑΜΙΞΙΣ ΤΟΥ ΕΙΣ ΤΗΝ ΠΟΛΙΤΙΚΗΝ

Ὁ Ἐλευθέριος Βενιζέλος ἐγεννήθη τὸ 1864, τὴν νύκτα τῆς 10ης Αὐγούστου, στὸ ἡμίσειαν ὥραν ἔξω τῶν Χανίων χωριουδάκι Μουρνιές, ἀπὸ πατέρα τὸν Κυριάκο Βενιζέλο καὶ μητέρα τὴν Στυλιανή, τὸ γένος Χάζη ἀπὸ τὸ Θέρισσο, ἐβαπτίσθη δὲ ἀπὸ τὸν ἡγούμενον τῆς ἱερᾶς μονῆς Χρυσοπηγῆς Ἱεροθέο, ὁ ὁποῖος τοῦ ἔδωκε τὸ ὄνομα Ἐλευθέριος ὅπως σ' ὅλα τὰ παιδιὰ ποὺ ἐβάφτιζε, μὲ τὴν ἐλπίδα ὅτι ἕνα ἀπ' αὐτὰ θὰ εἰσθερώσῃ τὴν Κρήτην. Δυὸ χρόνια ὅμως μετὰ τὴν γέννησιν τοῦ μικροῦ Ἐλευθέριου ἐξεργάγη ἡ Κρητικὴ ἐπανάστασις τοῦ 1866 καὶ ἐπειδὴ ὁ πατέρας του ἔλαβε ἐνεργὸ μέρος σ' αὐτή, μετὰ τὴν καταστολὴν τῆς ἐξωρίσθη καὶ κατέφυγε μὲ τὴν οἰκογένειάν του διαδοχικῶς στὸ Μεσολόγγι, Κύθηρα καὶ κατόπιν στὴ Σύρον. ὅπου ὁ Βενιζέλος ἀρχισε τῆς σπουδῆς του, γιὰ νὰ τῆς συνεχίσῃ ἀργότερα στὰ Χανὰ (τὸ 1892 ὅτε ἐπέστρεψεν ἐκεῖ ὁ πατέρας του τυχρὸν ἀμνηστίας) καταπλήσων πάντοτε τοὺς διδασκάλους του μὲ τὴν δξύτητα καὶ τὴν ἐδύφῃα του.

ΩΝΕΙΡΕΥΕΤΕ ΕΚΤΟΤΕ ΤΗ ΜΕΓΑΛΗ ΕΛΛΑΔΑ

Κατὰ τὴν διαμονὴν αὐτῆν εἰς τὰ Χανὰ ὁ Ἐλευθέριος Βενιζέλος, ὅταν δὲν ἀπησχολεῖτο μὲ τὰ μαθήματά του, ἐσύχναζε εἰς τὸ κατάστημα τοῦ πατρὸς του, ὅπου δὲν ἐουζητοῦσαν τίποτε ἄλλο παρὰ μόνον πολιτικὰ, τὰ ὁποῖα ἔταυ τοῦ ἑνεργου πάθος Ἰδρυ...

ἐντύπωσι ἰδίως τοῦ ἔκαμαν τὰ σχόλια γύρω ἀπὸ τὰ γεγονότα τοῦ Ρωσσοῦ υρρικοῦ πολέμου, ἐπηρεασμένοι ἀπὸ τὰ ὁποῖα ἐχάραξε μιά μέρα τὸ χάρτη τῆς Μεγάλης Ἑλλάδος, ὅπως τὸν φανταζότουσαν οἱ πατριῶτες κρητικοὶ ποῦ σύχναζαν σιτὸ μαγεζὶ τοῦ πατέρα του καὶ ὁ ὁποῖος χάρτης, ὅπως βεβαιώνουν ὅσοι τὸν εἶδανε δὲν διέφερε σχεδὸν διόλου ἀπὸ τὸ χάρτη τῆς Ἑλλάδος ποῦ καθώρισε ἡ συνθήκη τῶν Σεβρῶν, τὴν ὁποῖαν ἐκεῖνος ὑπέγραψε.

ΠΡΟΩΡΙΖΕΤΟ ΝΑ ΓΙΝΗ ΕΜΠΟΡΟΣ

Παρ' ὅλην τὴν ἐπίδοση ποῦ εἶχε στὰ γράμματα καὶ τὴν εὐφυΐα του, τὴν ὁποῖαν ἐθαύμαζαν ὅλοι ὅσοι τὸν ἐγνώριζαν, ὁ πατέρας του δὲν ἐσκέπτετο νὰ τὸν σπουδάσῃ ἀλλ' ἐπέμενε νὰ τὸν κἀνῃ ἔμπορο καὶ νὰ τοῦ ἐμπιστευθῇ τῇ διαχείρῃσι τοῦ μικροῦ ἔμπορικοῦ καταστήματος ποῦ διατηροῦσε στὰ Χανιά. Εὐτυχῶς ὅμως διὰ τὴν Ἑλλάδα, ὁ τότε γενικὸς πρόξενός μας στὰ Χανιά Ζυγομυλᾶς, ποῦ εἶχε γνωρίσει τὸ Βενιζέλο καὶ εἶχε θαυμάσει τὴν εὐφυΐαν του, ἐπενέβη εἰς τὸν πατέρα του καὶ τὸν ἔπεισε νὰ τὸν στείλῃ νὰ σπουδάσῃ νομικά. Ἔτσι, μετὰ τετραετεῖς ἰδιόκτιμους σπουδὰς ἀνηγορεύθη διδάκτωρ τῆς νομικῆς καὶ τὸ 1886 ἐπεστρέψας εἰς Κρήτην ἤρρισε τὴν σταδιοδρομίαν του ὡς δικηγόρος, σημειώσας μεγάλας ἐπιτυχίας χάρις εἰς τὴν εὐφράδειάν του, τὴν εὐφυΐαν καὶ τὴν εὐρομάθειάν του.

ΔΗΜΟΣΙΟΓΡΑΦΟΣ—ΒΟΥΛΕΥΤΗΣ

Φύσει ἀνήσυχον πνεῦμα ὅμως ὁ Βενιζέλος, δὲν ἦτο δυνατόν ν' ἀρκεσθῇ εἰς τὰς δικηγορικὰς του ἐπιτυχίας καὶ ὀλίγον μετὰ τὴν ἀφίξίν του εἰς Κρήτην, μαζί μὲ τὸν Φούμηνη ἐξέδωκε τὴν ἐφημερίδα «Λευκὰ Ὄρη» ἀπὸ τῶν στηλῶν τῆς ὁποίας δι' ἄρθρων ἐμπεριστατωμένων ὑπεστήριξεν ἀπὸ τότε τὴν βραδύτερον πολὺ ἐπιτευχθεῖσαν Βαλκανικὴν συμμαχίαν Ἐνα ἔτος δὲ βραδύτερον (τὸ 1887) ἐξελέγετο εἰς Κυδωνίαν βουλευτὴς τοῦ κόμματος τῶν φιλελευθέρων καὶ εἰσῆρχετο εἰς τὴν Κρητικὴν βουλήν, τὴν ὁποῖαν εὐθύς μὲ τὸν πρῶτον λόγον του συνήρπασε, συνηγορήσας ὑπὲρ τῆς ἐγκρίσεως τῆς ἐκλογῆς τῶν ἀντιπάλων τοῦ κόμματός του τὴν ὁποῖαν οἱ ἄλλοι ἐζήτουν ν' ἀκυρώσουν.

ΤΟ ΘΑΡΡΟΣ ΤΟΥ

Τὸ 1889 ἐγένοντο νέαι ἐκλογαὶ εἰς τὰς ὁποίας ἐπέτυχε καὶ πάλιν τὸ κόμμα τῶν φιλελευθέρων φυσικὰ δὲ καὶ ὁ Βενιζέλος. Ἐπειδὴ ὁμως ὑπὸ τὴν πίεσιν τοῦ ἐπιτυχόντος κόμματος ὁ Διοικητὴς τῆς Κρήτης ἠναγκάσθη ν' ἀπολύσῃ ὅλους τοὺς συντηρητικοὺς ὠημοσίους ὑπαλλήλους, τοὺς ἀποκαλουμένους καρβανάδες, οὗτοι διεμαρτυρήθησαν εἰς τὴν ὑψηλὴν πύλην, ἐδημιουργήθησαν περιπλοκαί, ἐκηρύχθη ἐπανάστασις εἰς Βάννον, ἀπεστάλησαν πρὸς καταστολὴν τῆς 40.000 στρατοῦ ὁ ὁποῖς προέβη εἰς φρικτὰς ὁμότητες, καὶ ἔτσι μέχρι τοῦ 1895 ἐπικράτησεν ἀνωμαλίᾳ στὴν στήν ὁποίαν ὁ Ἐλ Βενιζέλος ἔλαβεν μέρος ὡς ἐπαναστάτης καὶ πολιτικός. Ἡ κατάστασις αὐτὴ συνεκίνησε τέλος τοὺς Ἐδρωπαίους καὶ τοὺς ἔκαμε νὰ ἐπέμβουν, ἀλλ' ἢ ἐπέβαις τῶν Μεγάλων Δυνάμεων ἐξώργεσε τοὺς τούρκους, προκάλεσε νέαν σφαγὰς τὸ 1896 καὶ τέλος συνετέλεσε στὴν ἀπαστολὴν ἑλληνικοῦ στρατοῦ καταλήψεως τὴν 1 Φεβρουαρίου 1897 ὑπὸ τὸν Τιμ. Βάσσον. ὅστις ἀνεκλήθη βραδύτερον ὅταν ἐκηρύχθη ὁ ἀτυχὴς πόλεμος τοῦ 1897. Τότε ἀκριβῶς ὁ Ἐλ. Βενιζέλος, εἰς τὸν ὁποῖον πειθαρχοῦσιν ὅλοι συνέταξε στὴν μονὴν τῆς Ἁγίας Τριάδος τὸ ἱστορικὸν ἐνωτικὸν ψήφισμα, πὸν ἐπέδωκε στοὺς ναύαρχους Κανεβάρο καὶ Ποτιέ. Δυστυχῶς ἀργότερα οἱ ἀντίπαλοι τοῦ Βενιζέλου, στὴν ἐπαναστατικὴ συνέλευσι τῆς ὁποίας ἦ ὁ πρόεδρος θέλησαν νὰ τοῦ ἐπιβάλουν νὰ κηρυχθῆ ὑπὲρ τῆς αὐτονομίας καὶ μὲ τὸ περιστροφὸν στὸ χέρι οἱ μὲν, μὲ τὸ μαχαίρι στὸ στήθος τὸν ἐπίεζαν νὰ ὑλογράψῃ, χωρὶς ὅμως νὰ τὸ ἐπιτύχουν. Ἀπίθτος καὶ ἀσυγκίνητος τοὺς ἀπεκάλεσε προδότες καὶ ἀποθῶντας τοὺς ἀπεχώρησε, ἐνῶ ὅλοι τὸν ἐκύτταζαν κατάπληκτοι γιὰ τὸ θάρρος καὶ τὴν ἐπιμονὴν του. Τὸ ἴδιο ἀσυγκίνητος παρέμεινε καὶ ὅταν ἔβαλαν φωτιὰ νὰ τὸν κάψουν στὸ μικρὸ σπιτάκι πὸν κατέφυγε. Μόνον δὲ τὸ 1897 διὰ λόγους πολιτικῆς σκοπιμότητος ἀπεδέχθη τὴν αὐτονομίαν, γράφας σχετικῶς εἰς τὸν Κανεβάρο, ἀρχηγὸ τῶν ξένων πλεμικῶν.

ΠΡΟΣ ΤΟ ΘΕΡΙΣΣΟ

Ἔτσι στὸς 13)12)1898 κατέβηκε στὴν Κρήτη ὡς Ὑπατος Ἀρμοστής ὁ πρίγκηψ Γεώργιος τῆς Ἑλλάδος, ὅστις ἐκ τῶν πρώτων προσέλαβεν ὡς σύμβουλόν του τὸν Ἐλευθέριον Βενιζέλον, ὁ ὁποῖος ἀνέλαβε τὴν ἀνωτάτην διεύθυνσιν τῆς Δικαιοσύνης

καὶ τῶν Ἐξωτερικῶν, εἰς αὐτὸν δὲ ἀφίεται κατὰ τὸ πλεῖστον ἡ σύνταξις τοῦ νέου Κρητικοῦ συντάγματος, τὸ ἴδιον ἐκρίθη ὡς τὸ πλεον ὑπάρχον διὰ τὴν ἐποχὴν του. Ἐπίσης ἡ ὄλη δρᾶσις τοῦ Βενιζέλου ὑπέβη δημοιοργικὴ ἐν Κρήτῃ, ὁ δὲ πρίγκηψ Γεώργιος εἰς κανέναν ἄλλον δὲν εἶχεν ἐμπιστοσύνην καὶ κανένα δὲν ὑπελόγιζε ὅσον αὐτόν. Δυστυχῶς ὄλη οὕτῃ ἡ φιλία διελύθη ἀργότερα, ὅταν ὁ πρίγκηψ ἠθέλησε νὰ καταστήσῃ τὴν Κρήτην γερμανίαν ὥστε νὰ μχταιωθῇ κάθε ἐλπίς ἐνώσεως, καὶ ὁ Βενιζέλος ἀντέστη. Ἐπικολούθησε τότε ἡ ἐπανάστασις τοῦ Θερίσου καὶ πρὸ τῆς γενικῆς ἐξεγέρσεως τῶν Κρητῶν ὁ πρίγκηψ ἔφυγεν ἐκ Κρήτης τὸν Ἰούλιον τοῦ 1905 ἀντικατασταθεὶς μετὰ δικτάμηνον καὶ μετὰ σειράν ὄλην γεγονότων ἀπὸ τὸν Ἀλέξανδρον Ζαῖμην, ὁ ὁποῖος ὅμως δὲν ἐπέπρωτο νὰ μείνῃ ἐπὶ πολὺ.

Μὲ τὴν κήρυξιν τῆς Βουλγαρίας, εἰς ἀνεξάρτητον Βασιλεῖον, τὴν προσάρτησιν τῆς Βοσνίας καὶ Ἑρζεγοβίνης ἀπὸ τὴν Αὐστρουγγαλίαν καὶ τὰ ἄλλα τότε γεγονότα, οἱ Κρητες ἐκήρυξαν τὴν 14ην ἀπὸ τοῦ 1830 ἐπανάστασιν, ἐψήφισαν τὴν ἑνωσιν καὶ ἐκάλεσαν τὸν Ἀβασιλέα τῆς Ἑλλάδος νὰ προβῇ εἰς τὴν κατάληψιν τῆς μεγαλονήσου. Ταυτοχρόνως ὅλοι οἱ ὑπάλληλοι τῆς νήσου ὀρκίζονται εἰς τὸν Βασιλέα τῆς Ἑλλάδος, ἡ κυβερνησις κατηργεῖται καὶ ὁ Ζαῖμης ἀναγκάζεται νὰ φύγῃ, τὴν δὲ διοίκησιν ἀναλαμβάνει ἐκτελεστικὴ ἐπιτροπὴ ἀπὸ τοὺς Βενιζέλον, Πετυχάκην κ. ἄ. Ἡ τοιαύτη ἐνέργεια προεκάλεσε κατάληψιν τῆς νήσου ἀπὸ ξένα ἀγῆματα καὶ μόνον κατὰ τὸ 1910 κατορθώθη νὰ γίνουν ἐκλογαὶ συντακτικῆς συνελεύσεως, εἰς τὰς ὁποίας ἐπέτυχε τὸ κόμμα τοῦ Βενιζέλου, ὅστις ἐγένετο πρωθυπουργός. Πρώτιστον δὲ μέλημα τῆς τοιαύτης συνελεύσεως ἦτο ἡ ἐκ νέου ψήφισις τὴν 17)4)1910, τῆς ἐνώσεως, μετὰ τῆς Ἑλλάδος, πρᾶγμα ποῦ προεκάλεσε νέον σάλον εἰς τὴν ἡρωϊκὴν μεγαλόνησον.

Ο ΒΕΝΙΖΕΛΟΣ ΕΙΣ ΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Ἐνῶ ὅμως τὰ γεγονότα αὐτὰ διεδραματίζονται εἰς Κρήτην καὶ ἡ δρᾶσις τοῦ Βενιζέλου προεκάλει τὸν θαυμασμὸν τοῦ Ἑλληνικοῦ κοινοῦ, ἡ κατάστασις εἰς τὸ ἐλεύθερον κράτος, ἀθλία ἀπὸ τῆς χρεωκοπίας τοῦ 1893 καὶ ἀξιοθρήνητος ἀπὸ τὴν ἦταν τοῦ 1897 καὶ ἐφεξῆς, διαρκῶς ἐχειροτέρευε. Οἱ φόροι ἠῤῥξανον, αἱ ἐργασίαι ὀλιγόστευαν, στενοχώρια ἐγένετο διαρκῶς μεγαλύτερη καὶ ὁ κοσμάκης ἠναγκάζετο νὰ ἐκπατρισθῇ διὰ νὰ ἐξοικονομήσῃ τὸ ψωμὶ του. Στρατὸ δὲν εἶχαμε, φίλους δὲν εἶχαμε καὶ

ὄλοι ἀπὸ τὸν Σερφεὶ πασσᾶν ἕως τὸν τελευταῖον Βούλγαρον κο-
μιτατζήν μᾶς ἀπειλοῦσαν. Ἔτσι, τὴν 15ην Αὐγούστου τοῦ 1909
οἱ ἀξιωματικοὶ τοῦ στρατοῦ, βλέποντες τὴν ἀδιαφορίαν καὶ τὴν
ἀδράνειαν τῶν τότε πολιτικῶν διὰ τὴν λήψιν σωστικῶν μέτρων
ἐπανεστάτησαν καὶ τὴν ἐπανάστασιν ἐνεκολπώθη καὶ ἐνίσχυσεν
ὁ λαός, πού ὑπέφερε βλέπων ἐκτὸς τῆς ἀθλίας ἰδικῆς του θέσεως
τὸ ἔθνικόν γόητρον κοταρακούμενον ἀπὸ τοὺς Βουλγάρους πού
ἔκαιαν τὰς Ἑλληνικωτάτας πόλεις Ἀγγιᾶλον κτλ. χωρὶς κανεὶς
ἀρμόδιος νὰ διαμαρτυρεται καὶ ἐνῶ πρίγκηπες καὶ πολιτικοὶ ἐκυ-
νηγοῦσαν τὶς μπαλλαρίνες. Ἐνῶ ὅμως ἡ Ἐπανάστασις ἐπέτυχε,
λόγῳ τοῦ τρόπου κατὰ τὸν ὁποῖον τὴν διεχειρίσθησαν οἱ ἀξιο-
ματικοὶ σημερινίαντες κυβένησιν ὑπὸ τὸν Μαυρομιχάλην, πού
δὲν ἤξεραν ἂν θὰ ὑπεστηρίζετο ἀπὸ τὴν Βουλὴν, ἐδημιουργήθη
ἀδιέξοδος ἀπὸ τὸ ὁποῖον δὲν ἤξεραν πῶς νὰ ἐξέλθουν. Τότε ὁ
Παμίκος Ζυμβρακάκης, μολοντί προσωπικὸς ἐχθρὸς τοῦ Βενιζέ-
λου εἶπεν εἰς τοὺς συναδέλφους του τῆς Ἐπιτροπῆς ἐπιτρο-
πῆς νὰ καλέσουν καὶ νὰ συμβουλευθοῦν τὸν Κρητὰ πολιτικόν,
ὄπερ καὶ ἐγένετο, Ἔτσι τὴν 28 Δεκεμβρίου 1909 ὁ Βενιζέλος μό-
νος καὶ ἄγνωστος ἔφθασεν εἰς Πειραιᾶ ὅπου τὸν ἀνέμενον ὁ Ἄλ.
Χατζηκυριάκος, ὅστις καὶ τὸν ὠδήγησε στὰ Γραφεῖα τοῦ Στρατ.
Συνδέσμου, ὅπου τὸν ἀνέμενον ὁ Ζορμπᾶς καὶ οἱ συνεργάται του.
Ὅλοι τότε ἦσαν κατὰ τῆς δυναστείας καὶ ἐζήτουν τὴν ἀνατρο-
πὴν τῆς. Ὁ Βενιζέλος ὅμως ἀντέδρασεν εἰπὼν ὅτι ἐχρειαζόμεθα
ὁμόνοιαν, ἀνάλαβε δὲ νὰ πείσῃ τοὺς ἀρχηγοὺς τῶν τότε κομμάτων
Δραγοῦ ἰην, Θεοτόκην, Μαυρομιχάλην καὶ Ράλλην νὰ ψηφίσουν
τὴν διάλυσιν τῆς τότε Βουλῆς καὶ νὰ προβοῦν εἰς τὴν προκήρυ-
ξιν νέων ἐκλογῶν, ὄπερ καὶ ἐπέτυχε, μὲ τὴν ἀπειλὴν ὅτι θὰ ἡγεῖτο
ἐπαναστάσεως.

Ἡ δρᾶσις τοῦ αὐτῆ, γνωσθεῖσα στὸ λαὸ προεκάλεσε τὸ θαυ-
μασμὸ καὶ μολοντί ὁ Βενιζέλος ἀρνήθη ν' ἀναλάβῃ τὴν προτα-
θεῖσαν ἀπὸ τοὺς στρατιωτικοὺς πρωθυπουργία καὶ ἔφυγε στὸ ἐξω-
τερικόν, τοῦ ἔξθεα ἀν ὑποψηφιότητα καὶ στὶς ἐκλογὰς τῆς 8)3)1910
ἐξελέγη σχεδὸν παμψηφεί, ἐξελέγησαν δὲ παντοῦ σχεδὸν νέα πρό-
σωπα καὶ ξένα πρὸς καθὲ παλαιὸν κόμμα. Κατάπληξιν ἰδίως ἐπρο-
κάλεσε τὸ γεγονὸς ὅτι στὰς Θήβας ἐπὶ 1320 ψήφων εἶχε λάβει
1013! Ταῦτοχρόνῳ; σύσσωμος ὁ λαὸς τῶν Ἀθηνῶν μὲ ἐπὶ κεφα-
λῆς τὰς συντεχνίας συνεκρότητε συλλαλητήριον καὶ κάλεσε τὸ Βε-
νιζέλο νὰ ἔλθῃ στὴν Ἑλλάδα, Ἐκεῖνος ὑπήκουσε καὶ ἀπὸ τότε
ἀρχίζει ἡ μεγαλουργὸς δρᾶσις του,

Ἡ Βουλὴ τὴν 29ην Σ)βρίου κατεψήφισε τὴν κυβέρνησιν Δραγοῦμη, αὕτη παρητήθη καὶ τότε ὁ λαὸς ἐξεγερθεὶς ἐζήτησεν ἀπὸ τὸν Βασιλέα νὰ ἀναθέσῃ τὴν ἀρχὴν εἰς τὸν Βενιζέλον. Ὁ Γεώργιος ὑπεχώρησεν εἰς τὴν λαϊκὴν ἀξίαν, ἀλλὰ πάντοτε ἐθεώρει τὸν Βενιζέλον ἐχθρὸν τοῦ θρόνου καὶ ἐφοβεῖτο μήπως ζητήσῃ τὴν ἐκθρόνισιν τῆς Δυναστείας ὅπως ἔκαμε διὰ τὸν υἱὸν τοῦ Γεώργιαν. Ὅταν ὅμως συνωμίλησε μὲ τὸν Κρηῖς πολιτικὸν καὶ τὸν ἄκουσε νὰ λέγει ὅτι: Δὲν θὰ παρέλθῃ τετραετία Μεγαλειότατε καὶ ἡ Ἑλλὰς θὰ εἶναι πρότυπον Κράτος εἰς ἐσωτερικὴν καὶ ἐξωτερικὴν διοίκησιν, ἐπέσθη ὅτι ἔχει νὰ κἀνῃ μὲ ἓναν ἀγνὸν πατριώτην ὁ ὑπεῖος δὲν θὰ ἔκαμεν παρ' ὅ,τι τὸ καλὸν τῆς πατρίδος ἐπέβαλε καὶ τοῦ ἀνέθεσε τὴν ἀρχήν. Σότε περὶ τὸν Βενιζέλον συνεκεντρώθησαν ὅλοι σχεδὸν οἱ ὡς ἀνεξάρτητοι ἐκλεγέντες βουλευταὶ Μιχαλακόπουλος, Πώπης, Ρέπουλης, καὶ ἄλλοι, ποῦ ἦσαν 165 περίπου, μὲ τοὺς ὁποίους ἴδρους τὸ κόμμα τῶν Φιλελευθέρων κατήρτισε τὸ ὑπουργεῖον καὶ τὴν 8)10)1910 ἐνεφανίσθη στὴ Βουλῇ, ἀλλὰ δὲν ἔυχε ψήφου ἐμπιστοσύνης καὶ ἠναγκάσθη νὰ παραιτηθῇ. Πρὶν ὅμως προλάβῃ ὁ Βασιλεὺς ν' ἀποδεχθῇ τὴν παραίτησιν ὁ λαὸς τῆς πρωτευούσης καὶ τῶν ἐπαρχιῶν ἐξηγέρθη σύσσωμος καὶ ἀπειλοῦσε νὰ σφάξῃ τοὺς παλαιοκομματικούς καὶ ν' ἀνατρέψῃ τὸ σύμπαν. Ὁ Βασιλεὺς δὲν ἀπεδέχθη τὴν παραίτησιν καὶ ὁ Βενιζέλος ἐνεφανίσθη καὶ πάλιν στὴ Βουλῇ σὺν 11 τοῦ μηνὸς ἄλλ' ἐπειδὴ ἡ πλειοψηφία ποῦ συνεκέντρωσε ἦτο μικρὰ προέβη εἰς τὴν διάλυσιν καὶ τὴν προκήρυσεν ἐκλογῶν διὰ τὰς 28 Νοεμβρίου, ἀπὸ τὰς ὁποίας ἐξῆλθε πανίσχυρος μὲ πλείονος τῶν 300 Βουλευτῶν. Τότε καὶ ἐγένετο ἡ πρώτη δολοφονικὴ ἀπόπειρα κατὰ τῆς ζωῆς του, ἐπιδιωχθείσης τῆς ἐκτροχιάσεως τῆς ἀμαξοστοιχίας εἰς τὴν ὁποίαν ἐπέβαινε παρὰ τὴν Λάρισσαν.

ΑΝΟΡΘΩΣΙΣ—ΣΥΜΜΑΧΙΑΙ

Μὲ ὑπουργὸς ὅπως ὁ Ρέπουλης. ὁ Δημητρακόπουλος, ὁ ἀείμνηστος Στράτος καὶ ἄλλοι ὁ Ἐλευθέριος Βενιζέλος ἀφοῦ ἐψήφισε τὸ Σύνταγμα τοῦ 1911 ἐπεδόθη μὲ ζήλον εἰς τὴν ἐξύψωσιν τῆς δικαιοσύνης, τὴν διοργάνωσιν ἀξιωμαχοῦ στρατοῦ καὶ ναυτικοῦ, εἰς τὴν δικαίαν κατανομὴν τῶν φόρων, τὴν βελτίωσιν τῆς θέσεως τῶν ἐργατῶν καὶ γενικῶς τὴν δημιουργίαν χρηστῆς διοικήσεως. Ἔτσι ἐνῶ ὁ Θεοτόκης ἐθεωροῦσε οὐτοπλίαν τὴν ὀργάνωσιν στρατοῦ 40.000 ἀνδρῶν, ὁ Βενιζέλος ἐδημιούργησε στρατὸν 150.000 ὁ ὁποῖος μετ' ὀλίγον ἐθαυματούργησεν εἰς τὸ Σαρκαντάπορον, τὰ Γιαντισᾶ, τὸ Μπιζάνι.

150.000 ὁ ὁποῖος μετ' ὀλίγον ἐθανυματούργησεν εἰς τὸ Σαραντά-
πορον, τὰ Γιαντισᾶ, τὸ Μπιζάνι.

Δυστυχῶς ὁ χῶρος ἑνὸς τόσον συντόμου βιογραφικοῦ σημειώ-
ματός δὲν ἐπετρέπει νὰ δώσωμεν εἰς τὸν ἀναγνώστην λεπτομερῶς
ὅλα τὰ στοιχεῖα πού παρουσιάζουν τὴν μεγαλοφυᾶ δρᾶσιν τοῦ
Βενιζέκου εἰς τὴν σύναψιν τῆς Βαλκανικῆς συμμαχίας, οὔτε νὰ
ἐνδιατρίψωμεν εἰς τὰς λεπτοδερεῖος τῆς κυρῆξεως τοῦ Ἑλληνοβουλ-
γαρικοῦ πολέμου. Ἐκεῖνο πού ἀξίζει μὰ γνωσθῆ εἶναι τοῦτο Ὅτι
ἂν ὁ Βενιζέλος ἐπὶ ἀπειλῇ ἀντικαταστάσεώς του, δὲν διέτασε τὸν
ἀρχιστράτηγον διάδοχον τοῦ θρόνου νὰ στραφῇ κατὰ τῆς Θεσσα-
λονίκης, αὕτη θὰ κατελαμβάνετο ἀπὸ τοὺς Βουλγάρους καὶ τότε
ἡ γεωγραφικὴ θέσις τῆς χώρας μας θὰ ἦτο διαφοροετικῆ. Φυσικὰ
μὲ τοῦτο δὲν κατηγοροῦμεν τὸν ἀειμνήστον Κωνσταντῖνον. Καὶ ἐ-
κεῖνος ἐπιμένων νὰ βσῆσῃ κατὰ τοῦ Μοναστηρίου, τὸ καλὸν τοῦ
τόπου εἶχεν ὑπ' ὄψιν του, ὡς στρατιωτικὸς δὲ κάλλιστα ἐστρέφετο
πρὸς τὰ ἐκεῖ. Δυστυχῶς ὁμως καὶ εἰς τὸν πόλεμον ἡ πολιτικῆ
καὶ διπλωματικῆ σκοπιμότης εἶναι ὑπερτέρα τῶν στρατιωτικῶν
συνθηκῶν.

Ο ΔΙΧΑΣΜΟΣ...

Μὲ τὸ νικηφόρον τέλος τῶν Βαλκανικῶν πολέμων καὶ τὴν
δημιουργίαν τῆς μείζονος Ἑλλάδος πού ὀφείλετο εἰς τὴν διπλω-
ματικότητα τοῦ Βενιζέλου, τὴν ἀνδρείαν τοῦ Ἑλληνικοῦ στρατοῦ
καὶ τὴν στρατηγικὴν ἰκανότητα τοῦ ἀειμνήστου Κωνσταντῖνου,
μία νέα περίοδος εὐημερίας ἤρχισε διὰ τὴν Ἑλλάδα. Θέσεις ἐδη-
μιουργήθησαν πολλαί, ἐργασίαι ἤνοιξαν νέαι, γαῖα: εὐροοὶ προ-
σετέθησαν εἰς τὴν χώραν καὶ ὅλα ἔδιναν τὴν ἐλπίδα δι' ἕνα ὠραι-
ότερον αὐριον. Δυστυχῶς, ἐπάνω εἰς τὴν νέαν αὐτὴν καμπὴν τῆς
ζωῆς τοῦ Ἔθνους ἐξερράγη ὁ παγκόσμιος πόλεμος. Καὶ ὁ Ἑλλη-
νικὸς λαὸς, εὐρέθη ἀμφορέπων μεταξὺ τῶν δύο ἀντιμαχομένων
παρατάξεων. Ὁ Βενιζέλος, μὲ τὴν ὀξύνουαν καὶ τὴν διορατικότη-
τά του εὗρισκεν ὅτι θὰ ἐνίκα ὀκασώδηποτε ἡ Ἀντιάντ.

Ὁ Βασιλεὺς καὶ τὸ ἄμεσον περιβάλλον του εὗρισκον ὅτι θὰ
ἐνίκα ἡ Γερμανία.

Καὶ σύμφωνα μὲ τὴν ἀντλήψιν των ἐνάστη μερὶς προσπα-
θοῦσε νὰ παρασύρῃ τὴν Ἑλλάδα. Ἔτσι ἤρχισαν αἱ προστριβι
μεταξὺ τοῦ μεγαλοφυοῦς κυβερνήτου καὶ τοῦ δοξασμένου Βασιληᾶ.
Καὶ ὁ λαὸς πού τοὺς ἠθέλεν ἠνωμένους δὲν ἤξερε τί νὰ πρά-
ξῃ. Ταῦτοχρόνως τὰ παλαιὰ κόμματα, βλέποντα μόνον τὸ

ἀτομικόν των συμφέρον, ἤρχισαν νὰ συκοφαντοῦν τὸν μέγαν πῶ-
λιτικὸν πού τοὺς εἶχεν ἐπισκειάσει.

Ταῦτοχρόνως, ἐνῶ ἐκεῖνος, θέλων νὰ παρουσιάσῃ τὰς ἐπι-
τυχίας τῶν βαλκανικῶν πολέμων ὡς κατόρθωμα ὕλου τοῦ Ἑλλη-
νισμοῦ ἠνωμένου καὶ ἀδαιρέτου διώριζεν ἀντιπάλους του εἰς τὰς
μᾶλλον ἐμπιστευτικὰς θέσεις, ἐκεῖνοι ἀπεμάκρυναν ἀπὸ τὸ περι-
βάλλον τῆς Αὐλῆς ὅλους τοὺς ἰδικούς του φίλους, ἐτοποθέτου
ἐχθρούς του εἰς τὰς ἐμπιστευτικὰς θέσεις καὶ τὸν κατηγοροῦσαν ὡς
πωλῆσαντα τὴν Ἑλλάδα εἰς τὴν Ἀντάντ.

Ἔτσι ὅταν ἦλθεν ἡ στιγμή τῆς πραγματοποιήσεως τῶν πρὸς
τὴν Σερβίαν ὑποχρεώσεών μας ὁ Βενιζέλος ὄχι μόνον εὐρέθη εἰς
ἀντίθεσιν μὲ τὸν Βασιλέα, ἀλλὰ τοῦ ἐγένετο καὶ ὑλόδειξις νὰ
νὰ ταχθῶμεν ἐναντίον τῆς συμμάχου μας.

ΜΙΑ ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΦΡΑΣΙΣ

Τὴν ἐποχὴν ἐκείνην, πού ὁ Στρέϊτ, ὁ Θεοτόκης καὶ ἄλλοι
πολιτικοὶ καὶ στρατιωτικοὶ ἐληρέαζαν τὸν Κωνσταντῖνον πρὸς
τὸν ὁποῖον ἔγραφε καὶ ὁ Κάϊζερ νὰ συμπράξῃ μετὰ τὴν Τουρκίαν
καὶ τὴν Βουλγαρίαν κατὰ τὴν Ἀντάντ, ὁ ἐδῶ προσβευτὴς τῆς
Γερμανίας Κούτ ἐκαμε προτάσεις καὶ εἰς τὸν Βενιζέλον νὰ ταχθῇ
μὲ τὸ μέρος των καὶ εἰς ἀντάλλαγμα τοῦ ἐπρότεινε μέγα μέρος
τῆς Ἀλβανίας καὶ τῆς Σερβίης. Ὁ Κρῆς ὅμως πολιτικὸς τοῦ
ἀπῆντησε ὑπερηφάνως τὸ ἱστορικὸν ἐκεῖνο : «Ἡ Ἑλλὰς εἶναι
πλὴ μικρὰ διὰ νὰ διαπράξῃ μιὰ τόσο μεγάλη ἀτιμία». Λίγο ἀργό-
τερα ἀπ' τὸ γεγονός αὐτὸ τὸ Γκαϊμπεν καὶ τὸ Μπρεσλάου εἰσή-
χοντο στὰ Δαρδανέλια καὶ ἡ Τουρκία ἐτάσσετο κατὰ τῆς Ἀντάντ
καὶ ἐνετεινέτο ἡ ἐξόντωσις τοῦ Μικρασιατικοῦ Ἑλληνισμοῦ συ-
στάσει τοῦ Γερμανοῦ Λίμαν φὸν Σάντερος.

Τότε ὁ Βενιζέλος κρίνων ὅτι ἡ Ἑλλὰς εἶχε ὑποχρεώσιν
πλέον νὰ ταχθῇ μετὰ τὸ μέρος τῆς Ἀντάντ, ἐτηλεγράφησε ἐν συ-
νευνοήσει μετὰ τὸν Κωνσταντῖνον εἰς τὴν Ἀγγλίαν, ὅτι ἡ Ἑλλὰς
θα ἐβοήθει τὴν Σερβίαν ἂν ἐθεωρεῖτο ὡς σύμμαχος τῆς Ἀντάντ
καὶ ἐτύγχανε ἐνισχύσεώς της. Αἱ Δυνάμεις ἐβράδυναν ν' ἀπαντή-
σουν ἐνῶ συγχρόνως ἡ Γερμανία ἐνέτεινε τὴν προπαγάνδα της νὰ
παρασύρῃ τὴν Ἑλλάδα εἰς τὸ πλευρόν της, Ἡ θέσις μας τὴν
ἐποχὴν ἐκείνην ἦτο δύσκολος ὅταν ἡ Ρωσσία διὰ τοῦ ἐδῶ πρε-
σβευτοῦ της ἠρώτησε τὸν Στρέϊτ ἂν ἡ Ἑλλὰς ἦτο διατεθειμένη
νὰ βοηθήσῃ τὴν Σερβίαν. Ὁ Γερμανόφιλος ὅμως πολιτικὸς χωρὶς
νὰ συμβουλευθῇ τὸν πρωθυπουργὸν ἀπῆντησε ἀρνητικὰ καὶ ὁ

Βενιζέλος ήξίωσε και έπέτυχε την παραίτησίν του, έπεισε δέ τόν βασιλέα ότι παρά την πλεονεκτικήν τότε θέσιν τών Γερμανών εις τó τέλος θά ένίκα ή Άντάντ και ήρχισαν νέαι διαπραγματεύσεις όπως ταχθώμεν παρά τó πλευρόν της. Δυστυχώς όμως τó περιβάλλον του Βασιλέως μόλις ó Βενιζέλος άπεμακρύνετο τόν έπειθε ότι έπρεπε νά μείνωμεν ουδέτεροι και έτσι παρήλθεν ή ευκαιρία νά ενεργηθῆ επίθεσίς κατά τών Δαρδανελίων πριν ταύτα όχρωθούν, όποτε άσφαλώς ó πόλεμος θά έτεροματίζετο συντομώτερον και άλλοια θά ήτο ή γενική σήμεραν κατάστασις. Διότι διά τής συντριβῆς τής Τουρκίας και τής επιτεύξεως τής έλευθέρως ναυσιπλοίας διά τών Σ τ ε ν ώ ν θά καθίστατο εύχερης ó άνεφοδιασμός τής Ρωσίας, θά άπεφύγετο ή καταστροφή της Τάννενμπεργκ και αί Κεντρικαί Αυτοκρατοριαί θά ήτάντο συντόμως. Δυστυχώς ó χώρος δέν επιτρέπει νά δημοσιεύσωμεν τά ιστορικά ύπομνήματα που ύπέβαλεν ó άείμνηστος νεκρός, διά νά ίδη ó κόσμος ποία ευκαιρία μεγαλύνσεως του Έθνους άπωλέσθη. Άρκεί μόνον νά σημειωθῆ τοϋτο : "Ότι ó μέγας ιστορικός Καρολίδης, γνωστός άντιβενιζελικός εις τόν 7ον τόμον (198η σελίς) τής Ιστορίας τής Ελλάδος γράφει : «Οί πολιτικοί τών τότε κομμάτων δέν ήδύνατο νά σχηματίσιν άμέσως πεποίθησιν επί τών ύποδείξεων του Βενιζέλου, διότι και εις εκ τούτων δέν άντιπροσώπυε πολιτικήν προσωπικότητα άνάλογον του Έλευθερίου Βενιζέλου!». Πάντως οί πολιτικοί εκείνοι άνδρες κατενόησαν άργότερον την ανάγκην τής έκτρατείας αυτής, ó δέ άείμνηστος Ράλλης έφώναξε «Μεγαλειότατε τολμήσατε, ή περαιτέρω πολιτική τής ουδετερότητος είναι αυτοκτονία». Άτυχώς ó Ιωάννης Μεταξάς, άρχηγός του Έπιτελείου τότε, βαρέως φέρον την τιμωρίαν του από τó Βενιζέλο για κάπνιο παράπτωμα, έπεισε τó Βασιλέα νά άρνηθῆ την εκ τής ουδετερότητος έξοδον. Έτσι ó Βενιζέλος παρητήθη. Και τοϋτο είναι μέγα σφάλμα του. Έφ' ύσον ήξερες ότι τó συμφέρον τής Ελλάδος άπήτει την έξ δον, ώφειλε ν' άντικαταστήσῃ τούς άρχηγούς του στρατού και νά παρασύρη τόν Βασιλέα εις την πολιτικήν του. Φαίνεται όμως ότι διετήρει έλπίδας ανανύψεως τών ύπευθύνων.

ΟΠΟΥ ΟΙ ΑΝΤΙΠΑΛΟΙ... ΕΞΥΠΝΟΥΝ

Τόν Βενιζέλον ó Βασιλεύς άντικατέστησε με Κυβέρνησιν του Ζήμη, ή όποία προσεπάθησε νά συκοφαντήσῃ τόν Βενιζέλον όστις ήναγκάσθη νά δημοσιογραφήσῃ δά νά διαφωτίσῃ τόν λαόν, όστις

ἤρχισε ἐπιζητῶν τὴν εἰς αὐτὸν ἀνάθεσιν τῆς ἀρχῆς. Στὸ μεταξὺ αὐτὸ ἐκ τῆς πορείας τῶν γεγονότων ὁ ἀειμνηστος Γούναρης ἐπεισθὴ ὅτι ἡ θέσις μας ἦτο παρὰ τὸ πλευρόν τῆς Ἀντάντ, ἤρξατο δὲ νὰ συνεννοῆται μὲ τοὺς πρεσβευτὰς τῶν συμμάχων διὰ τὴν ἔξοδόν μας ἐκ τῆς οὐδετερότητος ἔναντι ἀνταλλαγμάτων εἰς τὴν Μικρασίαν. Ἔτσι ἀποδεικνύεται ὅτι ἡ Μικρασιατικὴ ἐκστρατεία δὲν ἦτο πολιτικὴ ἀποικιακὴ καὶ γκάφφα τοῦ Βενιζέλου ὅπως θέλησαν νὰ ποῦν κατόπιν. Εἰς ἀπύδειξιν τοῦ ὅτι ἡ πολιτικὴ τοῦ Βενιζέλου ἦτο ἡ ἐνδεδειγμένη εἶναι καὶ τὸ ὅτι πρίγκηψ Γεώργιος ὁ ἄλλοτε ἀρμοστής τῆς Κρήτης, κατελθὼν εἰς τὴν Ἑλλάδα ὑπέδειξεν εἰς ὅτι τὸ συμφέρον τοῦ ἔθνους ἦτο ν' ἀκολουθηθῇ ἡ πολιτικὴ τοῦ Βενιζέλου... ἀλλὰ χωρὶς αὐτόν. Δυστυχῶς, οἱ Κυβερνήται, ἀνίκανοι νὰ ἐξαρθοῦν τὸ ὕψος τῶν περιστάσεων ἔκαναν καθέννας ὅτι ἤθελε, καὶ στὸ μεταξὺ αἱ δυνάμεις τῆς Ἀντάντ ἀναγκάσθησαν νὰ παζαρέψουν μὲ τὴν Ἰταλία στὴν ὁποίαν ὑπεσχέθησαν καὶ τὰ Δωδεκάνησα, τὰ ὑποῖα ὁ Βενιζέλος εἶχεν ἐπιτύχει νὰ δυθοῦν στὴν Ἑλλάδα ὁπότε αὕτη ἐξεδηλώθη κατὰ τῆς Γερμανίας.

Ἔτσι τότε ἀναγκαστικὸς προκηρυχθῆκανε ἐκλογές. Ὁ ἀντιβενιζελικὸς τύπος ἔγραφε τότε διὸ κάθε ψήφος ὑπὲρ τοῦ Βενιζέλου ἦταν μιὰ σφαῖρα στὴν καρδίᾳ τοῦ Βασιλεῦς πού ἦταν ἄρρωστος γιὰ τὸν στενοχώρησεν ὁ Βενιζέλος. Ἐν τούτοις ὁ Λαὸς τὸν ἐψήφισε φανατικὰ καὶ ὁ Βασιλεὺς τοῦ τοῦ ἀνέθεσε τὴν Κυβέρνησιν. Μετὰ ἀμφιταλλαντεύσεως τοῦ Βασιλέως τότε ἔγινε ἡ ἐπιστράτεισις καὶ ἐπέτυχε. Δυστυχῶς οἱ ἀντίπαλοί του τὸν κατηγόρησον ὅτι ἔσυρε τὴν Ἑλλάδα στὸν ὕλεθρον, ἐκεῖνος τοὺς ἀπήντησεν τὸ ἱστορικὸν ἐκεῖνο : «Κύριοι δὲν φεύγει τὸν κίνδυνον ἐκεῖνος πὺ ἀπομακρύνεται ἀπ' αὐτόν, ἀλλ' ἐκεῖνος ὅστις τὸν ἀντιμετωπίζει» τοὺς κατέστησε γνωστὰς τὰς συνεισίας τῆς οὐδετερότητος καὶ ἔτυχε ψήφου ἐμπιστοσύνης. Ὁ Βασιλεὺς ὅμως τὸν ἔπαυσε, διότι στοὺς λόγους του εἶχεν ἐκφρασθῆ κατὰ τῆς Γερμανίας.

ΠΡΟΣ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΝ

Τὴν Κιβέρνησιν ἀνέλαβεν ὁ Ζαῖμης ὅστις ἐνεφανίσθη εἰς τὴν βουλὴν ὅπου ὁ Βενιζέλος κατέκρινε δριμύως τὰ συμβάντα ἐτέθη ζήτημα ἐμπιστοσύνης καὶ κατεψηφίσθη. Πιχρατούμενος, ὑπέδειξεν εἰς τὸν βασιλέα νὰ ἐφαρμόσῃ τὴν πολιτικὴν τοῦ Βενιζέλου, ἀλλ' ὁ Κωνσταντῖνος παρασυρόμενος ἀπὸ τὸν Στρέϊτ, ἀνέθεσε τὴν πρωθυπουργία εἰς τὸν Σκουλούδης καὶ διέλυσε τὴν βουλὴν. Ἡ νέα κυβέρνησις συνάπτει τότε δάνειον εἰς τὴν Γερμανίαν

καὶ φαίνεται εὐμενῶς διακειμένη πρὸς αὐτήν. Τοῦτο ἐξοργίζει τὰς δυνάμεις τῆς Ἀντάντ καὶ ἀρχίζουν καταλαμβάνουσαι τὴν μίαν μετὰ τὴν ἄλλην τὰς Ἑλληνικὰς νήσους Ὁ Σαράγιγ ἐξ ἄλλου θεωρῶν τὴν Μακεδονίαν ἐχθρικὸν ἔδαφος κηρύσσει τὸν στρατιωτικὸν νόμον καὶ συμπεριφέρεται πρὸς τὸν λαόν τῆς ἐχθρικῶς. Στὸ μεταξὺ παραδίδεται τὸ Ροῦπελ στοὺς Βουλγάρους καὶ αἰγυαλωτίζεται ἓνα σῶμα στρατοῦ ἀπολέμωτος !.. Καὶ τὰ γεγονότα ἐξελίссον-πλέον ραγδαίως. Διὰ διακοινώσεως αἱ δυνάμεις τὸν Ἰοάνιον τοῦ 1916 ζητοῦν τὴν διενέργειαν ἐκλογῶν καὶ ὁ Βασιλεὺς ἀναγκάζεται ν' ἀναθέσῃ τὴν κυβέρνησιν εἰς τὸν Ν. Καλογερόπουλον, ὅστις προσέλαβε συνεργάτας φίλους τῆς Ἀντάντ. Ὡστόσο ἤρχισεν ἡ ὑπὸ τὸν Μεταξᾶν ὀργάνωσις τῶν ἐπιστρατικῶν συλλόγων καὶ κατ' οὐσίαν ἡ χί' ρα δὲν ἐκυβερνᾶτο παρὰ ἀπὸ ἀνευθύνους Γερμανοφίλους. Ὁ Βενιζέλος σὲ συλλαλητήριον τοῦ λαοῦ τὴν 14 8 1916 ὁμιλεῖ παραινετικῶς γιὰ τὸν Κωνσταντῖνο καὶ προσπαθεῖ νὰ τοῦ ὑποδείξῃ ὅτι ἡ πολιτικὴ του κατέστρεψε τὴν Ἑλλάδα. Δυστυχῶς δὲν εἰσηκούσθη καὶ τότε ἐπειδὴ ἡ Ἰταλία ὑπέβλεπε πολλὰ ἑλληνικὰ μέρη εἰ φιλελεύθεροι διὰ νὰ ἀποφευχθῇ ὁ διαμελισμὸς προσέβησαν εἰς τὸ χωριστικὸν κίνημα τὴν 17 8-1916 Εἰς τὰς 13 Σεβρίου τοῦ ἴδιου ἔτους εἰ Βενιζέλος, Κουντουριώτης καὶ Δαγκλῆς προσεχώρησαν εἰς τὴν ἐπανάστασιν καὶ μετέβησαν εἰς Κρήτην. Τὰ μετέπειτα γεγονότα εἶναι πρόσφατα καὶ γνωστά Τὸ ἐν τρίτον τοῦ στρατοῦ προσεχώρησε σὶδὸ κίνημα, τοῦτο ἐπέτυχε καὶ ἡ κυβέρνησις Καλογεροπούλου παρητήθη ὑποδείξασα τὴν ἀνάγκην τῆς ἔξοδου ἐκ τῆς οὐδετερότητος Δυστυχῶς ὁ Κωνσταντῖνος ἔμεινε ἀνένδοτος καὶ ἐσχημάτισε κυβέρνησιν ὑπὸ τὸν Σπ. Λάμπρον,

Ο ΑΠΟΚΛΕΙΣΜΟΣ

Τότε αἱ δυνάμεις τῆς Ἀντάντ ἐζήτησαν ἀπὸ τὸν Κωνσταντῖνον τὸν ἀφοπλισμὸν τῆς χώρας ὑποσχόμενοι νὰ ἀσφαλίσουν πλήρη τὴν ἀκεραιότητα καὶ ν' ἀπκηρύξουν τὸν Βενιζέλον. Ἡ πρότασις ἀπερίφθῃ οἱ ἐπίστρατοι ἐκτύπησαν τὰ Ἀγγλογαλλικὰ ἀγήματα, ἠκολούθησαν οἱ διωγμοὶ τῶν Βενιζελικῶν στὰς 18 Νοεμβρίου καὶ τέλος ἀφοῦ οἱ σύμμαχοι μᾶς ἐπέβαλαν ὅλας τὰς θελήσεις των μᾶς ὑπέβαλαν τὸν τρομερὸν ἐκεῖνον ἀποκλεισμὸν πὸν τόσο μᾶς ἐβασάνισε εἰς ἀποκλεισμὸν τὸν ὁποῖον εἰ ταπεινοὶ ἀντίπαλοι τοῦ Βενιζέλου, ἠθέλησαν ν' ἀποδώσουν εἰς ἐνεργείας ἐκείνου ἐνῶ δὲν ἦτο παρὰ ἀποτέλεσμα τῆς ἀφροσύνης των. Δυστυ-

χῶς ὅμως ἔπεισαν πὺλὸν ἀμόρφωτον κόσμον, ὃ ὅπολος καὶ σήμερον ἀκόμη ἔχει τὴν ἐσφαλμένην αὐτὴν ἀνίληψιν.

*
* *

Ἐνῶ τὰ γεγονότα αὐτὰ διεδραματίζοντο εἰς Ἀθήνας, εἰς τὴν Θεσσαλονίκην ὁ στρατὸς τῆς Ἀμύνης ἐμάχετο ἡρωϊκῶς διὰ τὸ ἔθνικὸν μεγαλεῖον, αἱ δὲ δυνάμεις ἐμελετοῦσαν τοῦ Κωνσταντίνου τὴν ἐκδιόνησιν ἐν προκειμένῳ ὁ Βενιζέλος προσεπάθησε ν' ἀντιδράσῃ ἀλλὰ αἱ δυνάμεις ἦσαν ἀνένδοτοι καὶ τότε ὑπέδειξε τὴν ἀνάθεσιν τῆς Βασιλείας εἰς τὸν ἀειμνηστον Ἀλέξανδρον.

Ἐπὸ τὰς προϋποθέσεις αὐτὰς τὴν 29ην Μαΐου 1917 κατῆλθεν εἰς Κερασίην ὁ Ἐμ. Ρέπουλης συνοδευόμενος ἀπὸ τὸν Ζωνάρον ὑπέβαλον εἰς τὴν Κυβέρνησιν Ἀθηναίων τὰς νέας ἀξιώσεις τῆς Ἀντάντ καὶ τὴν 1ην Ἰουνίου ὁ Βασιλεὺς Κωνσταντῖνος καὶ ἡ Βασιλικὴ οἰκογένεια ἔφευγεν ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα, τὸν δὲ θρόνον κατελάμβανε ὁ Ἀλέξανδρος. Τὴν 14ην Ἰουνίου ἀπεβιβάσθησαν εἰς Πειραιᾶ ὁ Βενιζέλος καὶ ἰ συνεργάται του καὶ τὴν 15ην ἀνελάμβανον τὴν Κυβέρνησιν καὶ ὠρχίζοντο πίστιν εἰς τὸν νέον Βασιλέα.

Ἀπὸ τῆς ἡμέρας ἐκείνης ἤρχισε στὴν Ἑλλάδα μιὰ νέα δημιουργικὴ περίοδος. Ἐλήφθησαν μέτρα διὰ τὴν ἀναδιοργάνωσιν τοῦ στρατοῦ, τὸν ἐπισιτισμόν, τὴν οἰκονομικὴν ἀνόρθωσιν τοῦ τόπου. Καὶ παρὰ τὴν ἀντίδρασιν τῶν ἀντιβενιζελικῶν, οἱ ὅποιοι μοιραῖα: ὤθησαν εἰς τὴν λῆψιν σκληρῶν ἐναντίον των μέτρων, ὁ ἑλληνικὸς στρατὸς ἔγραψε σελίδας δόξης ἀφθάστου εἰς τὴν ἱστορίαν τῆς χώρας μας.

Οὔτε μέσα εἰς μίαν εὐήμεριαν ἄνευ προηγουμένου, τὰ ὄρια τοῦ Ἑλληνικοῦ Βασιλείου διαρκῶς εὐρύνοντο. Ὁ Ἐλευθέριος Βενιζέλος, ὁ μεγαλοφυέστερος πολιτικὸς τοῦ αἰῶνός μας δρῶν ἀκάματως, κινούμενος διαρκῶς παντοῦ ὅπου τὸ συμφέρον τῆς Ἑλλάδος τὸ ἀπαιτοῦσε, παρὰ τὰ οἰκονομικὰ γάλια πού εὔρεν ἐρχόμενος, παρὰ τὴν ἐσωτερικὴν ἀντίδρασιν καὶ τὴν ὑπουλον πολεμικὴν τῆς Ἰταλίας πού ὠρέγετο ἐδάφη Ἑλληνικὰ κατώρθωνε νὰ λαμβάνῃ ἐντολὰς καταλήψεως μερῶν καὶ νὰ δημιουργήσῃ τὴν Μεγάλην Ἑλλάδα πού ἔφθανε μέχρι τῶν προθύρων τῆς Κωνσταντινουπόλεως καὶ ἕως τὰς ὄχθας τοῦ Μαϊάνδρου. Ἐν τούτοις ὀλίγον μετα τὴν ὑπογραφὴν τῆς συνθήκης τοῦ Νεϊγύ, εἰς ἔνδειξιν τῆς εὐγνωμοσύνης τοῦ ἔθνους ἐδέχετο δολοφονικὴν ἐπίθεσιν καὶ ἐτραυματίζετο εἰς τὸν σταθμὸν τῆς Λυῶν !. Ἐν τῷ μεταξὺ

κατὰ κακὴν μοῖραν τοῦ Ἔθνους ἀπέθανεν ὁ Βασιλεὺς Ἀλέξανδρος καὶ χάρις εἰς τὰς σατανικὰς ἐνεργείας τῶν ταπεινῶν του ἀντιπάλων, ἐξηναγκάσθη εἰς τὴν πρόωρον ἐνέργειαν- ἐκλογῶν τὸν Νοέμβριον τοῦ 1920. Τὸ κόμμα τῶν Φιλελευθέρων συκοφαντηθὲν ὅτι ἔκαμε ἄσκοπον ἀποικιακὴν πολιτικὴν, ἠττήθη καὶ εἰς τὰς 4 Νοεμβρίου ὁ Βενιζέλας ἐξηναγκάζετο εἰς φυγὴν. Ἀπὸ τὴν ξένην, βλέπων τὸ βράθρον εἰς τὸ ὁποῖον ἔσυραν τὴν χώραν οἱ ἀντίπαλοί του, προσεπάθησε νὰ τοὺς συγκρατήσῃ διὰ νὰ σώσῃ τὸ μέγα καὶ ἀνυπέροβλητον ἔργον του. Ἐν τούτοις δὲν εἰσηκούσθη. Ὅπως δὲν ἐλήφθη ὑπ' ὄψει καὶ ἡ ὑπόδειξις τῶν Δυναμένων ὅτι ἡ παλινόρθωσις τοῦ Κωνσταντίνου θεωρουμένη ὡς πράξις ἐχθρικὴ θὰ ἔφευεν εἰς τὴν ἄρνησιν τῆς ἀποδόσεως τῶν Δωδεκανήσεων, εἰς τὴν λύσιν τοῦ ἀποκλεισμοῦ τοῦ Κεμάλ καὶ τὴν ἐπιβολὴν οἰκονομικοῦ ἀποκλεισμοῦ εἰς τὴν Ἑλλάδι.

Ἔτσι ἀπαιμονώθημεν καὶ ταῦτοχρόνως ἐκείνοι πού ἐθεώρουν τὴν Μικρασιατικὴν ἐστρατείαν ἀποικιακὴν ἕαμαν τὸ σφάλμα τοῦ Σαγγαρίου, εἰς τὸν ὁποῖον ἐχύθη ὅσον Ἑλληνικὸν αἷμα δὲν εἶχε χυθῆ ἀπὸ τοῦ 1912 μέχρι τῆς φυγῆς τοῦ Βενιζέλου!.. Καὶ τῆς 22)8)1922 ὁ Κεμάλ διὰ τῆς γενικῆς του ἐπιθέσεως μᾶς συνέτριψε... Ἡ τραγωδία αὕτη τῆς φυλῆς μας, πληρωῖνεται ἤδη ἀπὸ ὅλους μας σκληρά. Οἱ αἵτιοι ἄς ὀψωνται.

ΤΑ ΜΕΤΕΠΕΙΤΑ

Ἀπόρροια τῆς Μικρασιατικῆς καταστροφῆς ἦτο ἡ ἐπανάστασις τοῦ 1922 ἐντολῇ δὲ αὐτῆς ὁ Βενιζέλος ἀνέλαβε τὴν ἐκπροσώπησιν αὐτῆς Ἑλλάδος εἰς Λωζάνην ἐνθα ὑπεγράφητο ἡ νέα συνθήκη ρυθμίζουσα ἔκτοτε τὰς σχέσεις τῆς Ἑλλάδος καὶ Τουρκίας. Κατὰ τὰς ἐκλογὰς τοῦ Δεκεμβρίου 1924 ἐξελέγη βουλευτὴς ἐν τῇ περιφερείᾳ Ἀθηνῶν καὶ ἀλλαχοῦ καὶ ἐπανῆλθεν εἰς τὴν Ἑλλάδα. Τὴν 11 Ἰανουαρίου 1925 ἐσχημάτισε κυβερνήσιν ὑπὸ τὴν προεδρίαν του ἀλλὰ τὴν 4 Φεβρουαρίου κατόπιν συμβουλῆς τῶν ἰατρῶν ὁ Βενιζέλος υπέβαλε τὴν παραίτησίν του καὶ ἐπανῆλθεν εἰς τὴν Εὐρώπην. Τὸν Μάρτιον τοῦ 1925 ἀντιπροσώπευσε τὴν Ἑλλάδα εἰς Γενεύην, πρὸς ἀκέρωσιν τοῦ πρωτοκόλλου, τὸ ὁποῖον ἀνεγνώριζε τὴν ὑπαρξίν Βουλγαρικῆς μειονότητος εἰς Ἑλλάδα καὶ βραδύτερον εἰς Λονδίνον.

Ἡ πλήρης ὁμως ἐξάρθρωσις τῆς κρατικῆς μηχανῆς κατὰ τὴν περιόδον τῆς ὑπὸ τὸν Θ. Πάγκαλον στρατιωτικῆς δικτατορίας καὶ τῆς μετ' αὐτὴν περιόδου τῆς οἰκουμενικῆς εἰς τὸ ἔργον τῆς ὁποίας

παρενέβαλον διαρκή εμπόδια οἱ αντιβενιζελικοί ἔπεισαν τὸν Βενιζέλου νὰ δεχθῆ τὴν πολυτρόπως ἐκφραζομένην λαϊκὴν θέλησιν νὰ ἐπανέλθῃ εἰς τὴν πολιτικὴν.

Πιεζόμενος ὑπὸ τῶν συνεχῶς καταφθανουσῶν εἰς Χανιά, ὅπου τότε διέμενε, λαϊκῶν ἐπιτροπῶν ἐξ ὄλων τῶν σημείων τῆς Ἑλλάδος, ἀνέλαβε τὴν ἀρχηγίαν τοῦ ἱστορικοῦ του κόμματος.

Κατὰ τὰς γενόμενας τὴν 19ην Αὐγούστου 1928 ἐκλογὰς τὸ κόμμα τῶν φιλελευθέρων καίτοι πολεμούμενον ὑφ' ὀλοκλήρου τοῦ ἀντιβενιζελισμοῦ καὶ μερίδος ἀποσκητισάντων ἀπὸ τὸ κόμμα, ἐσημείωσε πρωτοφανῆ θρίαμβον καταλαβὼν τὰς 225 ἔδρας ἐπὶ συνόλου 250 ἔδρῶν τῆς Βουλῆς. Ἡ νέα περίοδος τῆς κυβερνήσεως Βενιζέλου προηγγέλετο μεγαλειώδης καὶ δημιουργικῆ. Καὶ ἀληθῶς κατ' αὐτὴν ἐπραγματοποιήθησαν κλοσσοιαῖα ἔργα ἐθνικῆς ἀναδημιουργίας· μεγάλα ἔργα ἤρχιζαν ἐκτελούμενα, πρωτίστης σημασίας διεθνῆ ζητήματα ἐρρηθιῖσθησαν (ὡς ἡ ἑλληνοτουρκικὴ καὶ ἑλληνοϊταλικὴ συνενόησις) καὶ ἡ ἐθνικὴ οἰκονομία ἀνεπτύσσετο ἀματωδῶς.

Δυστυχῶς ὅμως γεμινότα ξένα, ἀπρόοπτα καὶ ἀκαταμάχητα ἀνέκοψαν τὸ μέγα ἀνορθωτικὸν ἔργον.

Ἡ ἀπὸ τοῦ 1929 μαστίζουσα οἰκονομικὴ κρίσις εἶχε τὸν ἀντίκτυπόν της καὶ εἰς τὴν χώραν μα·

Ἡ λαίλαψ αὕτη ἡ ὁποία εἶχε ὡς ἤτο φυσικόν, δυσμενῆ ἐπίδρασιν ἐπὶ τῆς οἰκονομικῆς ζωῆς τῆς χώρας ἔδωσεν εὐκαιρίαν εἰς τὴν πρὸ οὐδενὸς διατάξουσαν δημοκοπίαν νὰ ἐστρατεύσῃ κατὰ τῆς κυβερνήσεως Βενιζέλου.

Ἀποτέλεσμα τῆς δῆμοκοπικῆς ταύτης ἐστρατείας ἐγκληματικῶς ὑποστηριζομένης ὑπὸ αὐτομόλων τῆς δημοκρατικῆς παρατάξεως ἦτο ἡ μικρὰ φθορὰ τὴν ὁποίαν ὑπέστη κατὰ τὰς ἐκλογὰς τῆς 25ης Σεπτεμβρίου 1932 ἡ δύναμις τοῦ κόμματος τῶν Φιλελευθέρων:

Ἐοχηματίσθη τότε Κυβέρνησις Τσαλδάρη, τῇ ἀνοχῇ τῶν μικροτέρων δημοκρατικῶν κομμάτων. Δίμηνος ὅμως παραιμονὴ εἰς τὴν ἀρχὴν τῆς κυβερνήσεως ταύτης ἔπεισε τὰ ὑποστηρίζοντα ταύτην μικρὰ δημοκρατικὰ κόμματα ὅτι οἱ ἀντιβενιζελικοὶ ἦσαν ἀνίκανοι νὰ κυβερνήσουν τὴν χώραν.

Ἀνατραπείσης τῆς κυβερνήσεως Τσαλδάρη, ἀνέλαβε πάλιν ὁ Βενιζέλος διὰ νὰ διενεργήσῃ νέας ἐκλογὰς τὴν 5 Μαρτίου 1933.

Ἄλλ' ἡ δημοκοπία εἶχε ἤδη κάμει τὸ ἔργον της καὶ ἐκ τῶν ἐκλογῶν ἐκείνων προῆλθεν ἡ μαύρη τριετία τοῦ ἠθικοῦ ρυθμοῦ καὶ τῆς κοσμογονίας.

Τὰ ἕκτοτε γεγονότα τὰ ὁποῖα συνετέλεσαν τὰ μέγιστα εἰς τὸ νὰ τὸν φέρουν εἰς τὸν τάφον εἶνε δυστυχῶς εἰς ὄλους γνωστά.

Η ΔΙΑΘΗΚΗ ΤΟΥ

Κατὰ πᾶσαν πιθανότητα ἡ κ. Ἑλενα Βενιζέλου θὰ προσφέρῃ εἰς τὴν Ἑλλάδα ἓνα πολεμικὸν ὑπὸ τὸ ὄνομα Ἑλευθέριος Βενιζέλος,